

Allvarliga arbetsolycksfall orsakade av hot och våld inom kommuner och regioner

Hot och våld ligger bakom 12 procent av de allvarliga arbetsolyckorna inom kommun- och regionsektorn. Olyckorna sker ofta i vård- och kontaktyrken och drabbar främst kvinnor. Hälften av olyckorna drabbar yrkesgruppen undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl. Det visar statistik från Afa Försäkring.

Om rapporten

Den här rapporten handlar om allvarliga arbetsolycksfall orsakade av hot och våld inom kommun- och regionsektorn.¹ Rapporten bygger på en genomgång av 1 695 olycksfall som har inträffat mellan 2019 och 2023, och som Afa Försäkring har godkänt som arbetsskador enligt villkoren i Trygghetsförsäkringen vid arbets-skada TFA-KL.² Statistiken kommer från Afa Försäkrings skadedatabas och är avläst 31 december 2024. Vid riskberäkningar är statistiken avläst 31 december året efter att olyckan inträffade.

Hot och våld-olyckorna kan till exempel ha orsakats av att den drabbade har blivit hotad verbalt eller med föremål. Olyckorna kan också utgöras av att den drabbade har blivit misshandlad, till exempel sparkad, slagen, riven eller nypt. I kommuner och regioner sker olyckorna ofta i vårdyrken och i så kallade kontaktyrken. Gemensamt för dessa typer av yrken är att man har många kontakter med människor, till exempel barn, elever, brukare, klienter och patienter.

Skador som uppstår vid hot och våld-olyckor kan vara fysiska, men många av skadorna är av psykisk karaktär. I många fall har de skador som vi har klassat som allvarliga inte medfört sjukfrånvaro i mer än 30 dagar, men läkningstiden har uppskattats till minst 30 dagar. Även om den drabbade har återvänt till sitt arbete kan besvären som uppstått i samband med händelsen finnas kvar och kräva behandling.

¹ Vi definierar hot och våld-olyckor i tre kategorier: hot och våld, rån och påkörning av person (tåg, tunnelbana eller spårvagn). I kommuner och regioner beror de allra flesta olyckor på hot och våld, och vi kommer därför i denna rapport att redovisa de tre kategorierna sammanslagna som hot och våld.

² Rapporten omfattar inte hot och våld-olyckor som har inträffat på väg till eller från arbetet då dessa räknas som färdolycksfall.

Arbetsskadeförsäkringen

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL, omfattar samtliga anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Sobonaföretag. Sobona är en arbetsgivarorganisation för företag som är verksamma inom kommun och regionnära verksamheter.

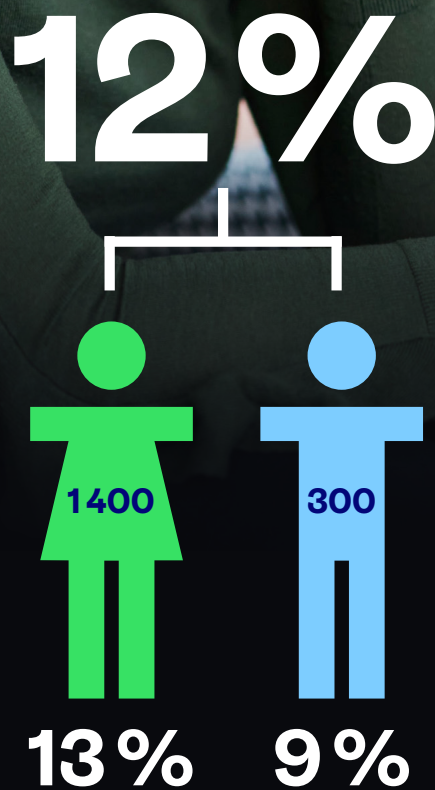
Allvarliga arbetsolycksfall

Med ett allvarligt arbetsolycksfall (olycksfall som inträffar i arbetet) menar vi att olyckan har lett till mer än 30 dagars sjukskrivning/motsvarande läkningstid eller till medicinsk invaliditet eller dödsfall.

Vanligare att kvinnor drabbas av hot och våld

Mellan 2019 och 2023 inträffade nära 1 700 allvarliga hot och våld-olyckor i kommuner och regioner, vilket är 12 procent av samtliga allvarliga arbetsolyckor inom sektorn under perioden. Nära 1 400 av olyckorna drabbade kvinnor och drygt 300 drabbade män, motsvarande 13 respektive 9 procent av de allvarliga arbetsolyckorna för respektive kön.³

När det gäller män är yngre oftare utsatta för hot och våld än äldre, tre av fem drabbade är yngre än 46 år. För män speglar åldersfördelningen för de olycksdrabbade i hög grad åldersfördelningen för de sysselsatta inom kommuner och regioner. För kvinnor ser det något annorlunda ut: drygt 50 procent av olyckorna drabbar de som är 46 år eller äldre. Samtidigt är färre än hälften av de sysselsatta äldre än 46 år. Det betyder att äldre kvinnor har fler olycksfall i relation till antalet sysselsatta och därmed högre risk för hot och våld-olyckor än kvinnor i genomsnitt.

³ Tittar man på både allvarliga och ej allvarliga arbetsolycksfall inom kommuner och regioner står *hot och våld* för 19 procent av kvinnornas och 14 procent av männens totala arbetsolycksfall.

Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter drabbas oftast

Diagram 1 redovisar antalet allvarliga hot och våld-olyckor för åren 2019–2023, fördelat på yrkesgrupp och kön. För både kvinnor och män drabbas *undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.*, av flest olyckor. Totalt drabbas yrkesgruppen av hälften av *hot och våld*-olyckorna inom kommuner och regioner. Därefter följer *barnskötare, fritidsledare m.fl.* och *lärare och skolledare*, med 15 respektive 14 procent var.

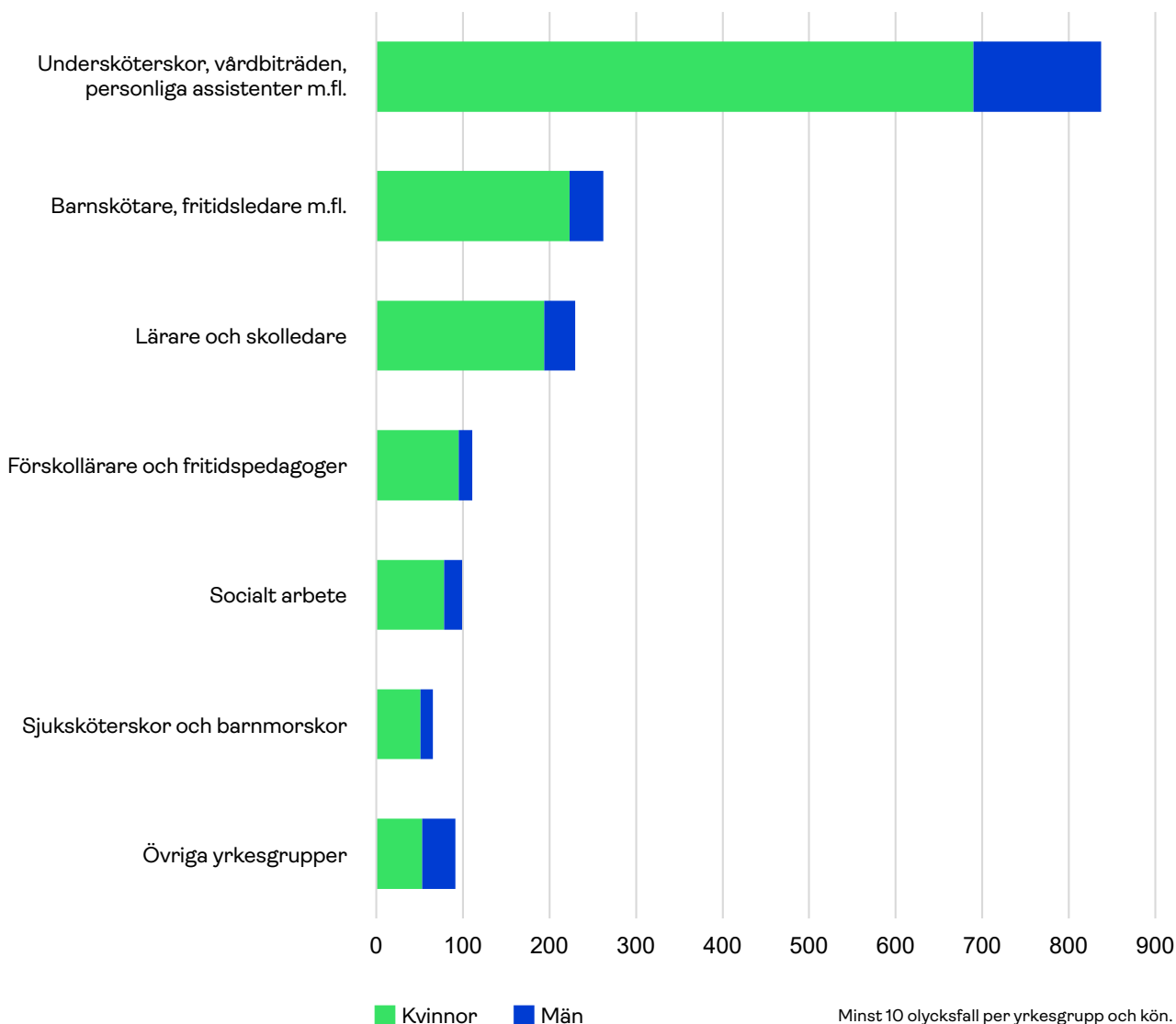
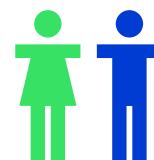
Kvinnor drabbas både av flest olyckor totalt inom sektorn, och av flest olyckor i samtliga av de redovisade yrkesgrupperna i **diagram 1**.

Att antalet olycksfall skiljer sig mellan könen beror bland annat på könsfördelningen inom sektorn, där 75 procent av de sysselsatta är kvinnor. Inom kommuner och regioner arbetar också kvinnor i högre utsträckning i yrken där dessa olyckor är vanliga.

Då antalet sysselsatta skiljer sig mellan könen och yrkesgrupperna behöver antalet olycksfall sättas i relation till sysselsättningen när man jämför grupperna med varandra. Det gör vi genom att beräkna risken för hot och våld, det vill säga antalet olycksfall per 1 000 sysselsatta.

Diagram 1

Antal allvarliga arbetsolycksfall orsakade av hot och våld, efter yrkesgrupp och kön, 2019–2023.

Elevassistenter och behandlingsassistenter och socialpedagoger har högst risk

Tabell 1 visar den genomsnittliga risken 2019–2023 för allvarliga hot och våld-olyckor nedbrutet på yrkesgrupp och kön. Risken presenteras också nedbrutet på yrkesundergrupp för undergrupper med minst tio olyckor.

För samtliga yrkesgrupper inom kommun och region låg den genomsnittliga risken för åren 2019–2023 på 0,3 hot och våld-olyckor per 1 000 sysselsatta. För kvinnor låg den på 0,3 och för män på 0,2.

För båda könen är risken högst i yrkesgruppen undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl., med

0,5 olycksfall per 1 000 sysselsatta. Inom yrkesgruppen har vårdbiträden, skötare, vårdare och boendestödjare och undersköterskor högst risk.

Tittar vi på yrkesundergrupperna har elevassistenter m.fl. och behandlingsassistenter och socialpedagoger m.fl. högst risk. För kvinnor uppgår risken till 1,2 respektive 1,0, och för män ligger den på 0,6 respektive 0,8. Elevassistenter m.fl. drabbas ofta av våld i form av till exempel knuffar och slag från elever. För behandlingsassistenter och socialpedagoger m.fl. är våld vid arbete med elever och klienter vanligast.

Tabell 1

Antal allvarliga arbetsolycksfall orsakade av hot och våld per 1 000 sysselsatta (risk), efter yrke och kön. Genomsnitt 2019–2023. Sorterad efter yrkesgrupp med högst risk.

	Kvinnor	Män	Båda könen
Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.	0,5	0,5	0,5
Personliga assistenter	0,4		0,4
Undersköterskor	0,5	0,4	0,5
Vårdbiträden, skötare, vårdare och boendestödjare	0,6	0,5	0,5
Övriga Undersköterskor och vårdbiträden	0,3		0,3
Barnskötare, fritidsledare m.fl.	0,5	0,4	0,4
Barnskötare	0,2		0,2
Elevassistenter m.fl.	1,2	0,6	1,0
Fritidsledare m.fl.	0,7		0,4
Socialt arbete	0,3	0,4	0,3
Behandlingsassistenter och socialpedagoger m.fl.	1,0	0,8	0,9
Socialsekreterare	0,3		0,3
Förskollärare och fritidspedagoger	0,3	0,3	0,3
Fritidspedagoger	0,7	0,5	0,6
Förskollärare	0,2		0,2
Lärare och skolledare	0,3	0,1	0,3
Grundskollärare	0,4	0,2	0,3
Speciallärare och specialpedagoger m.fl.	0,5		0,5
Sjuksköterskor och barnmorskor	0,1	0,2	0,1
Grundutbildade sjuksköterskor	0,1		0,1
Specialistsjuksköterskor	0,1		0,1
Samtliga yrkesgrupper	0,3	0,2	0,3

Minst 10 olycksfall per yrkesgrupp.

Orsaker till hot och våld-olyckor i olika yrkesgrupper

► Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.

► Sjuksköterskor och barnmorskor

Inom dessa yrkesgrupper är det vanligast att bli utsatt för våld vid arbete med brukare och patienter. Det kan handla om dementa brukare som blir utåtagerande vid omvårdnadsarbete eller psykiskt sjuka patienter som går till fysisk attack. Misshandeln leder ofta till skador på händer och fingrar samt på huvud, hals och ansikte. Psykiska skador som *stressreaktioner* är också vanliga.

Exempel på händelseförlopp

Kvinna

Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.

Händelse

"En svårt demenssjuk boende som är aggressiv och våldsam tog tag hårt i min överarm och drog ut den från kroppen. Det uppstod kraftig smärta i axel och nacke."

Diagnos

Luxation och distorsion i skuldergördels leder och ligament.

Skadeallvar

Sjukskriven > 30 dagar.

Man

Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter m.fl.

Händelse

"Jag var med en brukare som uppvisade ett utmanande beteende. Brukaren tog tag i min tumme och vred om den."

Diagnos

Luxation och distorsion i leder och ligament på handleds- och handnivå.

Skadeallvar

Medicinsk invaliditet.

Kvinna

Sjuksköterskor och barnmorskor

Händelse

"Arbetar inom psykiatri. Gjorde hembesök. Blev hotad med kniv."

Diagnos

Anpassningsstörningar och reaktion på svår stress.

Skadeallvar

Sjukskriven > 30 dagar.

- Barnskötare, fritidsledare m.fl.
- Förskollärare och fritidspedagoger
- Lärare och skolledare

Inom dessa yrkesgrupper är det vanligast att bli utsatt för våld vid arbete med barn och elever. Misshandeln kan bestå i att en elev i affekt går till fysisk attack. En anställd kan också bli utsatt för våld när han eller hon försöker avbryta en konflikt mellan elever och då själv få motta sparkar och slag. Vanligast är skador mot huvud, hals och ansikte, till exempel *tinnitus* efter höga skrik eller *hjärnskakning* efter slag mot huvudet. Därefter följer skador i händer och fingrar.

Exempel på händelseförlopp

Kvinna

Barnskötare, fritidsledare m.fl.

Händelse

"Jag stoppade ett barn som skulle slå ett annat barn. Jag fick då ett slag på en av fingrarna på min högra hand."

Diagnos

Ytlig skada på handled och hand.

Skadeallvar

Medicinsk invaliditet.

Kvinna

Förskollärare och fritidspedagoger

Händelse

"Jag försökte lugna ner en elev som var i affekt. Eleven skallade mig så att mitt huvud for in i tegelväggen."

Diagnos

Intrakraniell skada.

Skadeallvar

Sjukskriven > 30 dagar.

Kvinna

Lärare och skolledare

Händelse

"Jag och min kollega bad om elevens telefon. Eleven vägrade lämna ifrån sig den och började skrika grova ord samt sparka och slå både mig och min kollega."

Diagnos

Anpassningsstörningar och reaktion på svår stress.

Skadeallvar

Sjukskriven > 30 dagar.

► Socialt arbete

Inom gruppen socialt arbete varierar typen av *hot och våld*-olycka beroende på yrke. För *socialsekreterare* är det vanligast att bli utsatt för hot. Hoten kan ha sin upprinnelse i missnöje med ett beslut, så som avslag på ansökan om boende eller ekonomiskt bistånd. För *behandlingsassistenter och socialpedagoger m.fl.* är våld vid arbete med elever och klienter vanligast. De fysiska attackerna kan bestå i att den drabbade blir slagen, knuffad eller får föremål kastade mot sig. Olyckorna leder oftast till *stressreaktioner*.

Exempel på händelseförlopp

Kvinna

Socialt arbete

Händelse

"Aggressivt beteende, klienten blev nekad den hjälp han efterfrågade. Jag blev hotad till livet och han hotade även att skada mina barn."

Diagnos

Anpassningsstörningar och reaktion på svår stress.

Skadeallvar

Sjukskriven > 30 dagar.

Stöd för att förebygga hot och våld på jobbet

Forskning visar att ett främjande och förebyggande arbete inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet är det bästa man kan göra för att skapa en trygg och säker arbetsplats. Suntarbetslivs verktyg Säkerhetsdialogen kan ge stöd i det arbetet.

[Säkerhetsdialogen – Suntarbetsliv](#)

Vill du ta del av
kommande publikationer?
Ladda ner och prenumerera på
våra statistikrapporter här:

afaforsakring.se/statistikrapporter

Publikation av Afa Försäkrings analysavdelning, kontakt:
analys@afaforsakring.se

Afa Försäkring • 106 27 Stockholm • 0771-88 00 00 • 08-696 40 00 • afaforsakring.se

afa
FÖRSÄKRING